

Тэматыка практычных заняткаў
па вучэбнай дысцыпліне спецыялізацыі
«Культура гарадоў БССР (1945 – 1991 гг.)»
для студэнтаў **4 курса** гістарычнага факультэта
спецыяльнасці «Гісторыя (айчынная і ўсеагульная)»

Заг. каф. гісторыі Беларусі,
канд. гіст. навук, дац. А.Р. Яшчанка

Тэма 1.2 Гістарыяграфія і крыніцы вывучэння гарадоў Беларусі савецкага часу (2 гадз.)

- 1 Характарыстыка ўкладу гісторыкаў і краязнаўцаў у вывучэнне культуры і побыту савецкіх гараджан.
- 2 Зварот да этнаграфічнага вывучэння гарадскога насельніцтва ў СССР і БССР. Даследаванні горада з боку этналогіі на сучасным этапе.
- 3 Крыніцы даследавання гісторыі і культуры гарадоў БССР (статыстычныя матэрыялы, архіўныя, дакументы, выяўленчыя крыніцы, фотадакументы, рэчыўныя крыніцы, матэрыялы вуснай гісторыі).

Тэма 3.1 Скульптура ў гарадах БССР (2 гадз.)

- 1 Мемарыяльная скульптура. Памяць аб Вялікай Айчыннай вайне.
- 2 Ленініяна.
- 3 Выдатныя беларускія савецкія скульптары і іх творчая спадчына.

Тэма 3.2 Гарады БССР у адлюстраванні беларускага савецкага жывапісу і на фатаграфіях (2 гадз.)

- 1 Адлюстраванне развіцця гарадоў БССР на жывапісных палотнах. Урбаністычны накірунак жывапісу.
- 2 Гарады і гараджане БССР на дакументальных фотаздымках і ў адлюстраванні мастацкай фатаграфіі.

Тэма 3.3 Гарады БССР у адлюстраванні беларускай савецкай літаратуры (2 гадз.)

- 1 Вобразы гарадоў БССР на старонках мастацкай прозы беларускіх савецкіх пісьменнікаў.
- 2 Вобразы гарадоў БССР у беларускай савецкай паэзіі.

Тэма 4.2 Уклад сродкаў масавай інфармацыі ў культурнае развіццё гарадоў БССР (4 гадз.)

- 1 Асвятленне жыцця ў гарадах і гарадской культуры на старонках перыядычнага друку (газеты, часопісы).
- 2 Радыё і тэлеперадачы аб гарадах і гарадской культуры БССР (1945 -1991 гг.).

Тэма 4.3 Бібліятэчная справа ў гарадах БССР (1945 – 1991 гг.) (2 гадз.)

- 1 Дзейнасць бібліятэк у гарадах БССР у розныя гістарычныя адрэзкі часу.
- 2 Буйныя бібліятэкі БССР, іх гісторыя і культурна-асветная дзейнасць.
- 2 Рэгіянальныя бібліятэкі. Школьныя бібліятэкі, бібліятэкі пры прадпрыемствах, іх унёсак у культурную спадчыну рэспублікі.

Тэма 4.4 Гісторыя выдавецкай справы ў гарадах БССР (1945 – 1991 гг.). Мастацтва афармлення кнігі (2 гадз.)

- 1 Дзейнасць вядомых выдавецтваў БССР.
- 2 Мастацкае афармленне кніг.

Тэма 5.1 Жыллё і адзенне гараджан (1945 – 1991 гг.) (2 гадз.)

- 1 Жыллё гараджан, яго інтэр'еры і іх рэчыўнае насычэнне.
- 2 Адзенне гараджан БССР (1845 – 1991 гг.).

Тэма 5.2 Сям'я гараджан БССР (1945 – 1991 гг.) (2 гадз.)

- 1 Структура і склад гарадской сям'і, шлюбнасць.
- 2 Сямейная абраднасць у савецкі перыяд.
- 3 Формы баўлення вольнага часу.
- 4 Савецкае дзяцінства. Юнацтва і маладосць у савецкую эпоху: гісторыка-культурная характарыстыка.

Тэма 5.3 Святочная культура гарадскога насельніцтва БССР (2 гадз.)

- 1 Дзяржаўныя святы.
- 2 Прафесійныя і іншыя святы.
- 3 Дзень горада як кампанент святочнай культуры.
- 4 Юбілеі ў савецкім грамадстве.

Тэма 5.4 Формы традыцыйнай беларускай культуры ў гарадскім асяроддзі БССР (1945 – 1991 гг.) (2 гадз.)

- 1 Ступень захаванасці традыцыйных форм беларускай культуры ў гарадскім асяроддзі (1945 – 1991 гг.). Рэканструкцыя народнай культуры ў гарадах.
- 2 Народны пачатак у матэрыяльнай, сацыяльнай і духоўнай культуры гарадскіх жыхароў БССР.

Тэма 6.1 Культурныя сувязі гарадоў БССР з іншымі гарадамі СССР і замежжа (2 гадз.)

- 1 Культурныя сувязі гарадоў БССР з іншымі савецкімі рэспублікамі.
- 2 Культурныя кантакты з замежнымі гарадамі. Вобраз гарадоў замежжа вачыма гарадскіх жыхароў савецкай Беларусі.
- 3 Гарады-пабрацімы.

Літаратура

Асноўная:

- 1 Грамадскі быт і культура гарадскога насельніцтва Беларусі / В.К. Бандарчык [і інш.]; пад рэд. В.К. Бандарчыка. – Мінск : Навука і тэхніка, 1993. – 248 с.
- 2 Дзяржаўны каталог музейнага фонду Рэспублікі Беларусь / <http://www.dkmf.by>
- 3 Лебина Н.Б. Энциклопедия банальностей. Советская повседневность: контуры, символы, знаки. – СПб. : «Дмитрий Буланин», 2006. – 444 с.
- 4 Культура Беларусі: энцыклапедыя / Рэдкал. У.У. Андрэвіч (гал. рэд.). Тт. 1 – 6. – Мінск : БелЭн імя п. Броўкі, 2010 - 2015.

Дадатковая:

- 5 Беларусы : У 13 т. / В.К. Бандарчык, М.Ф. Піліпенка, А.І. Лакотка. – Мінск : Беларуская навука, 1995-2007. – Т. 6 : Грамадскія традыцыі / В.М. Бялявіна [і інш.]. – 2002. – 606 с. (і іншыя тамы гэтай серыі)
- 6 Беларусы: сучасныя этнакультурныя працэсы / Г.І. Каспяровіч [і інш.]; рэдкал.: А.І. Лакотка [і інш.]; Нац. Акад. навук Беларусі, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К.Крапівы. - Мінск : Беларус. Навука, 2009. – 607 с.
- 7 Белорусы / отв. ред. В. К. Бондарчик [и др.] – М. : Наука, 1998. – 503 с.
- 8 Бялявіна В.М., Ракава Л.В. Жаночы касцюм на Беларусі / В. М. Бялявіна [і інш.]. – Мінск : Беларусы, 2007. – 351 с.

- 9 Бялявіна В.М., Ракава Л.В. Мужчынскі касцюм на Беларусі / В. М. Бялявіна [і інш]. – Мінск : Беларусь, 2007. – 303 с.
- 10 Гарады Беларусі ў кантэксце палітыкі, эканомікі, культуры: зб. навук. артык. / ГрДУ імя Я Купалы; рэкал.: И.П. Крэнь, И.В. Соркина (адк. рэд.) [і інш.]. – Гродна : ГрДУ, 2007. – 403 с.
- 11 Гарады і вёскі Беларусі: Энцыклапедыя / рэдкал.: Г.П. Пашкоў (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : БелЭн, 2004-2016. - Тт. 1-10.
- 12 Гісторыя Беларусі. Энцыклапедыя. У 6-ці тт. (артыкулы, прысвечаныя асобным гарадам)
- 13 Гомель. Энцыклапедычны справочнік / Беларус. Сов. Энцыкл.; редкол.: И.П. Шамякин [и др.]. – Минск : БелСЭ, 1990. – 527 с.
- 14 Изменения в быту и культуре городского населения Белоруссии / В. К. Бондарчик [и др.]; под ред. В. К. Бондарчика. – Минск : Наука и техника, 1976. – 111 с.
- 15 Калачова І. І. Этнакультурныя працэсы ў гарадской сям’і беларусаў у апошній трэці ХХ – пачатку ХХІ ст. – Мінск : Беларус. навука, 2009. – 266 с.
- 16 Кірычэнка В. Мінск. Гістарычны партрэт горада. 1953 – 1959. – Мінск, 2006.
- 17 Мазыр. 850 год: У 3-х т. - Т. 1. Мазыр: гісторыя і сучаснасць / С.В. Целяпень, Т.А. Нікіціна, А.Р. Бобр і інш. – Гомель : «Сож», 2005. – 352 с.
- 18 Мінск. Гісторыя пасляваеннага аднаўлення. 1944-1952. – Мінск, 2004.
- 19 Музеі Беларусі - Музеі Беларусі / Пад рэд. Г.П. Пашкоў [і інш.]. - Мінск: БелЭн, 2008. – 559 с.
- 20 Памяць: Гісторыка-дакументальная хроніка Мазыра і Мазырскага раёна / Уклад. М.А. Капач, В.Р. Феранц. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1997.- 574 с. (і іншыя кнігі гэтай серыі)
- 21 Праздники и обряды в Белорусской ССР / В. К. Бондарчик, Н. И. Бураковская, Л. В. Ракова [и др.]; под ред. В.К. Бондарчика. – Мінск : Наука и техника, 1988. – 302 с.
- 22 Ракова Л. В. Быт и культура городской молодежи. – Мінск : Наука и техника, 1989. – 127 с.
- 23 Этнокультурные процессы Восточного Полесья в прошлом и настоящем / А.Вл. Гурко [и др.], редкол.: А. Вл. Гурко [и др.]; НАН Беларусі, Ін.-т искусствоведения, этнографии и фольклора имени К. Крапивы. – Минск: Беларус. навука, 2010. – 466 с.
- 24 Яшчанка А.Р. Беларускі сувенір у сістэме сучаснай культуры // Пытанні мастацтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі. Вып. 10 / Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы НАН Беларусі; навук. рэд. А.І. Лакотка. - Мінск: Права і эканоміка, 2011. – С. 641 – 646.
- 25 Яшчанка А.Р. Вобразы гарадоў БССР канца 1940-х – 1980-х гг. ў гістарычнай памяці сяльчан і сельскіх мігрантаў Усходняга Палесся // Чарнобылем не зарасце: традыцыі матэрыяльнай і духоўнай культуры Усходняга Палесся: зборнік навуковых артыкулаў: у 2 ч. Ч. 1 / рэдкал. : А. А. Станкевіч (гал. рэд.) [і інш.]; М-ва адукацыі РБ, Гом. дзярж. ун-т імя Ф. Скарыны. – Гомель: ГДУ імя Ф. Скарыны, 2016. - С. 57 – 65.
- 26 Яшчанка А.Р. Роля сучасных гарадоў Беларусі ў захаванні беларускай традыцыйнай культуры // Першы міжнародны навуковы кангрэс беларускай культуры : зборнік матэрыялаў (Мінск, Беларусь, 5 – 6 мая 2016 г.) / гал. рэд. А. І. Лакотка; Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі. – Мінск : Права і эканоміка, 2016. – С. 820.
- 27 Яшчанка А.Р. Сямейныя традыцыі гараджан беларускага Падняпроўя ў пачатку ХХІ ст. // Этнокультурное развитие Беларуси в XIX – начале ХХІ в.: материалы Междунар. науч.-практ. конф., Минск, 19 – 20 мая 2010 г. / Беларус. гос. ун-т; редкол.: Т.А. Новгородский (отв. ред.) [и др.]. – Минск, 2011. - С. 145 – 148.

- 28 Яценко, О.Г. Города Беларуси 1950-х – 1980-х гг. в представлении сельских жителей / О.Г. Яценко // *Пытанні мастацтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі*. / Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі; А.І. Лакотка (наук. рэд.). – Мінск : Права і эканоміка, 2016. – Вып. 20. - С. 460 – 466.
- 29 Яценко О.Г. Жилищные условия населения Гомеля в начале 21 века // *Беларусь у гістарычнай рэтраспектыве XIX – XX стагодзяў: этнакультурныя і нацыянальна-дзяржаўныя працэсы: матэрыялы Рэспубл. навук. канф., Гомель, 13-14 кастр. 2011 г.* / ГДУ імя Ф. Скарыны; рэдкал.: В.А. Міхедзька [і інш.]. – Гомель, 2011. – С. 292-299.
- 30 Яценко О.Г. Опросы населения как источник для этнологической характеристики культуры горожан Беларуси в начале XXI века // *Гістарычная урбаністыка: асновы метадалогіі і крыніцазнаўчая база* / ГрДУ імя Я.Купалы; Рэдкал.: І.В. Соркіна (гал. рэд.) [і інш.]. – Гродна: ГрДУ, 2011. – С. 406 – 415.
- 31 Яценко О.Г., Шкрабова Т.А., Корникова Н.В. Семейная библиотека гомельчан в начале XXI в. / *Гомель: старонкі гісторыі (да 870-годдзя першай згадкі ў летапісе): зб. навук. артык.* / М-ва адукацыі РБ; Гомельскі дзярж. ун-т імя Ф. Скарыны; рэдкал.: В.А. Міхедзька [і інш.]. – Гомель: ГДУ імя Ф.Скарыны, 2012. - С. 162 – 168.
- 32 Яценко О.Г. Формы проведения свободного времени населения Гомельщины в природной среде в конце XX – начале XXI века // *Пытанні мастацтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі* / Інстытут мастацтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі імя К. Крапівы НАН Беларусі; навук. рэд. А.І. Лакотка. – Мінск : Права і эканоміка, 2010. – Вып. 8. - С. 487 – 492.
- 33 Яценко О.Г. Цветы в современной культуре Гомеля // *Пытанні мастацтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі* / Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы НАН Беларусі / А.І. Лакотка (гал. рэд.). – Мінск: Права і эканоміка, 2012. - Вып. 12. – С. 493 – 498.
- 34 Яценко О.Г. Элементы русской народной культуры в повседневной жизни горожан Гомельщины в начале XXI в. // *Культура и быт белорусов в этнографических музеях и музейных коллекциях: материалы Междунар. науч. конф. Минск, 7-8 июня 2012 г.* / редкол.: А.И. Локотко (гл. ред.); Институт искусствоведения, этнографии и фольклора им. К. Крапивы. – Минск: Право и экономика, 2012. – С. 125-128.
- 35 Яценко О.Г. Этнографическое изучение городского населения Гомельщины в начале XXI века // *Беларусь у XIX – XXI стагоддзях: праблемы этнакультурнага і нацыянальна-дзяржаўнага развіцця: зб. навук. артыкулаў* / УА «Гомельскі дзярж. ун-т імя Ф.Скарыны»; рэдкал.: В.А. Міхедзька (адк. рэд.) [і інш.]. – Гомель, 2013. - С. 249 – 256.